

Her metin anlamlı bir bütündür. Olay yazılarında ve düşünce yazılarında bu bütünlük farklı yapılarla oluşturulur. Örneğin olay yazılarında metin serim, düğüm, çözüm bölümlerinden; düşünce yazılarında giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşur.

Bölümlerde cümleleri birbirine bağlamak ve metinde anlam bütünlüğünü sağlamak için geçiş ve bağlantı ifadeleri kullanılır.

GEÇİŞ VE BAĞLANTI İFADELERİ

Bir cümlede olumlu bir durumdan olumsuz bir duruma geçileceğini, açıklama getirileceğini, bir konuya vurgu yapılacağını bildiren sözcüklere veya söz gruplarına **geçiş ve bağlantı ifadeleri** denir.

Geçiş ve bağlantı ifadelerinin düşüncenin yönünü değiştirme (oysaki, ama, fakat vb.), düşüncüyü açıklayıp destekleme (başka bir deyişle, özellikle, üstelik vb.), düşünceleri sıralama (ilk olarak, son olarak, öncelikle vb.), düşüncüyü özetleme (kısaca, böylece, sonuç olarak vb.) gibi işlevleri vardır.

Oysaki: Aralarında karşıtlık veya aykırılık bulunan iki cümleyi “tersine olarak, aksine” anlamlarıyla birbirine bağlayan bir sözdür. “Ama”, “fakat”, “lakin” gibi sözler de “oysaki” sözcüğüyle aynı işlevde kullanılabilir.

Örnek:

- Benimle hiç ilgilenmedin. Oysaki senin için gelmiştim.

Başka Bir Deyişle: Bu söz “başka bir şekilde ifade etmek gerekirse” anlamında, kendinden önceki ifadenin anlaşılabilirliğini artırmak için kullanılır. Metindeki düşüncüyü açıklar ya da destekler.

Örnek:

- Tutku sizi hayata bağlar. Başka bir deyişle tutkuyla yapılan işler hayatınıza anlam katar.

Teknolojinin gelişimi, iş dünyasında büyük değişimlere yol açtı. ---- artık geleneksel yöntemlerle çalışmak yerine dijital araçlar ve otomasyon sistemleri kullanılıyor. Bu değişim, verimliliği artırırken aynı zamanda iş gücünün yapısını da değiştirmektedir. Artık her iş dalında teknoloji kullanımı, başarının anahtarı hâline gelmiştir.

Bu metinde boş bırakılan yere aşağıdaki geçiş ve bağlantı ifadelerinden hangisi getirilmelidir?

- A) Bir başka deyişle
- B) Sonunda
- C) Ne var ki
- D) Oysaki

Deniz kenarında yürüyüş yapmak Mete'ye her zaman keyif verirdi. ---- bugün kendini iyi hissetmiyordu. Yine de martıların sesi ve dalgaların ritmi, ruhuna huzur veriyordu. Yağmur başlasa bile bu anı kaçırmak istemedi.

Bu metinde boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) Oysaki
- B) Ama
- C) Buna rağmen
- D) Hâlbuki

Özellikle: “Özel olarak, her şeyden önce” anlamında kullanılan bu sözcük, vurgulanmak istenen durumu belirtmek için kullanılır. Açıklayıcı bir ifadedir.

Örnek:

- ▶ Çocukluk çağı kafamızda birçok yargının oluştuğu dönemdir. Özellikle dört yaşından sonra beyin her şeyi bilinçli düzeyde kaydetmeye başlar.

Uyarı

Geçiş ve bağlantı ifadelerini anlamına uygun kullanmamak anlatım bozukluğuna yol açar.

İlk Olarak: Öncelik sonralık ilişkisiyle birbirine bağlı olan durumların anlatımında, önemsenen durum ifade edilirken kullanılır. Genelde aşamalı durumlar için kullanılır.

Örnek:

- ▶ İlk olarak malzemeleri masanın üzerinde toplayalım. Sonra da kâğıtları keserek işe başlayalım.

Son Olarak: Anlatımın tamamlanmasından önce belirtilmesi gereken son durum ifade edilirken kullanılır.

Örnek:

- ▶ Herkesi öğlen saatinde odanızda toplayacağız. Yeni proje hakkında kısa bir sunum yapacağız. Son olarak projeyi harekete geçirecek kararlar alacağız.

Uyarı

Son olarak ifadesi ile sonuç olarak ifadesi birbirine karıştırılmamalıdır. “Son olarak” ifadesi aşama, “sonuç olarak” ifadesi özet bildirir.

Sıra Sende 3

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde düşüncenin yönünü değiştiren bir ifade yer almaz?

- A) Sınavı geçmek için çok çalıştım özellikle fiilde yapı beni zorladı.
- B) Dışarıda yağmur yağıyor ama bu durum piknik yapmaya engel değil.
- C) Bugün hava çok güzel oysaki hava durumu yağmur gösteriyordu.
- D) Düşüncelerimi paylaşmak istedim ancak söylediklerime karşı çıkmama üzıldüm.

Sıra Sende 4

Aşağıdakilerin hangisinde özetleyen ve sonuç bildiren ifadeye yer verilmiştir?

- A) Kitapçada saatlerce vakit geçirdi ama alacak bir şey bulamadı.
- B) Öğle tatilinde biraz dinlendiği hâlde akşam yine yorgun hissediyor.
- C) Her gün yeni bir tarz deniyordu, son olarak klasikte karar kılıp.
- D) Anne ve babamla sinemada keyifli bir film izledik kısaca ailece vakit geçirdik.

Etkinlik 1

Bu metinlerde boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisinin getirilmesi uygun olur, işaretleyiniz.

a.

Birçok insan başarıya giden yolun sadece çalışarak açılacağına inanır. ---- başarı, yalnızca sıkı çalışmakla değil, doğru stratejiler geliştirmekle de elde edilir. İyi bir planlama ve doğru zamanlamayla, az çalışarak bile daha fazla verim almak mümkündür. Herkesin aynı yolu takip etmesi gerekmez; bazen farklı bir yaklaşım, daha hızlı sonuçlar verebilir.

b.

İyi bir eğitim, yalnızca bilgi edinmekle ilgili değildir. Problem çözme ve eleştirel düşünme gibi beceriler de son derece önemlidir. Öğrencilerin, bir konu hakkında derinlemesine düşünmeleri ve farklı bakış açıları geliştirmeleri, onların daha başarılı olmalarını sağlar. ---- eğitim sadece teoriyle sınırlı kalmamalı, öğrencilere pratik beceriler de kazandırmalıdır.

Etkinlik 2

Aşağıdaki metinlerde geçen geçiş ve bağlantı ifadelerini bulup yazınız.

a.

Uyku, sağlığımız için çok önemlidir. Oysaki bazı insanlar yeterince uyumazlar ve bu da onların yorgun olmasına neden olur. Özellikle ergenlik dönemindeki gençler daha fazla uykuya ihtiyaç duyar. İlk olarak uyku, vücudumuzun dinlenmesini sağlar ve beynimize yenilenme fırsatı verir. İyi bir uyku, derslerde daha başarılı olmamıza yardımcı olur. Son olarak yeterince uyumak hem bedenen hem de zihnen sağlıklı olmanın anahtarıdır, diyebiliriz.

b.

Edebiyat eseri öncelikle insan zihninin ürünüdür. Bu nedenle içinde bir düşünce, hayat görüşü barındırır. Sanatçı ile eseri arasında çeşitli bakımlardan ilişki vardır. Sanatçının yaşadığı ortam, edindiği tecrübeler, gözlemleri, dahası sanatçının düşünsel yaklaşımları onun eserine yansır. Bu az veya çok bütün eserlerde kendini gösterir. Özellikle yirminci yüzyıl ve sonrası, sanat eserleri ideolojik ve felsefi görüşlerin yoğun işlendiği bir durum arz etmeye başlamıştır. Ancak bu durum aşırıya kaçarsa edebiyat eserinin sanat olma niteliği zayıflar.

Etkinlik 3

Aşağıdaki cümlelerde yer alan geçiş ve bağlantı ifadelerini belirleyerek bunların kullanım amaçlarını boş bırakılan yerlere yazınız.

a.

Patlamış mısır kokusu AVM'lerin özellikle sinema katında baskın bir hâl alıyor.

b.

Ortaokulu bu şehirde bitirmeyi düşünürdüm oysaki babam İzmir'de yeni bir iş bulmuş.

c.

Son olarak bu büyük sporcuya olimpiyat madalyalı bir yüzücü olmak isteyen gençlere vermek istediği mesajın ne olduğunu sorduk.

ç.

Sınava başlamadan önce yapacaklarımız var: İlk olarak ismimizi ve kitapçık türünü doğru işaretlediğimizden emin olmalıyız.

Etkinlik 4

Aşağıdaki cümleleri kullanılan geçiş ve bağlantı ifadesine uygun olarak tamamlayınız.

a.

Ben bu maçı kaçıramam hatta

b.

İşlediğimiz konudan dersimizin sonunda küçük bir sınav yapacağız ama

c.

Kanal diziyi yayından kaldırma kararı almış hâlbuki

1.

Yalnız yaşamının bir tek amacı vardır sanıyorum; o da daha başıboş, daha rahat yaşamak. Fakat her zaman, buna hangi yoldan varacağımızı pek bilmiyoruz. Çok kez insan dünya işlerini bıraktığını sanır. Oysaki bu işlerin yolunu değiştirmekten başka bir şey yapmamıştır. Bir aileyi yönetmek bir devleti yönetmekten hiç de kolay değildir. Ruh nerede bulunursa bunalsın, hep aynı ruhtur. Saraydan ve pazardan el çekmekle hayatımızın baş kaygılarından kurtulmuş olmuyoruz.

Bu metinde altı çizili geçiş ve bağlantı ifadelerinin yerine aşağıdakilerden hangileri sırasıyla getirilirse düşüncenin akışında bir bozulma olmaz?

- A) Özellikle - Belki de
- B) Lakin - Sonunda
- C) İlk olarak - Bir başka deyişle
- D) Ancak - Hâlbuki

2. Mevsim değişimi kuşların göçünün başlıca nedenidir. Yılın değişik dönemlerinde, farklı coğrafyalarda, farklı mevsimler yaşanır; bunu biliyoruz... İşte, göçmen kuşlar da çok sıcak ve çok soğuk dönemleri yaşamamak için yer değiştirmeyi seçiyorlar. Tıpkı bazı insanların yaz aylarında yaylaya çıkıp kışın kente ya da köye dönmeleri gibi. Mevsim değişimine paralel bir başka neden de besin arayışı. Kuşlar göç ettikleri bölgelerdeki besin kaynaklarından yararlanmak için uzun mesafeler kateder.

Bu metin aşağıdaki cümlelerden hangisiyle tamamlanırsa düşüncenin yönü değişir?

- A) Ancak göç ettikleri bölgelerdeki iklim değişiklikleri, göç yollarını etkileyebilir.
- B) Çünkü bu göç, onların hayatta kalmalarını sağlayan doğal bir içgüdüdür.
- C) Bunun sonucunda, bazı kuş türlerinin göç etmeyi bıraktıkları gözlemlenmiştir.
- D) Bazen çevre koşullarındaki değişiklikler, onların göç rotalarını değiştirmelerine sebep olur.

3. Yaz kış sabahları erken kalkmak, benim için alışkanlık hâline geldi. ---- kahvaltımı yaparım ve sonra günümü planlarım, öğleye doğru da işleri bitiririm. Sonra ise genellikle yürüyüşe çıkarım. ---- bu bana enerji verir. ---- akşamları geç saatlere kadar kitap okurum ya da film izlerim.

Bu cümlede boş bırakılan yerlere düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) İlk olarak - Çünkü - Son olarak
- B) Öncelikle - Ancak - Sonuç olarak
- C) Özellikle - Başka bir deyişle - Oysaki
- D) İlk başta - Çünkü - Böylece

4. (I) Geçen hafta, eski bir arkadaşım ile karşılaştım. (II) Ona nasıl olduğunu sordum çünkü onunla uzun zamandır görüşmüyorduk. (III) Çok değişmişti ama eskisinden çok daha güzel görünüyordu. (IV) Oysaki birkaç ay önce küçük bir kaza geçirmiş ve yeni yeni iyileşiyormuş.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde geçiş ve bağlantı ifadesi kullanılmamıştır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV

5. Teknolojinin hayatımıza etkisi her geçen gün artıyor. Akıllı telefonlar ve bilgisayarlar, hemen herkesin günlük yaşamının bir parçası hâline geldi. ---- aşırı teknoloji kullanımı sosyal ilişkilerde sorunlara yol açabilir. ---- insanlar, sanal dünyada vakit geçirirken gerçek dünyadaki bağlarını zayıflatabiliyorlar. ---- teknoloji doğru kullanıldığında faydalıdır.

Bu metinde boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) Çünkü
- B) Böylelikle
- C) Oysaki
- D) Ancak

6. Aşağıdaki metinlerin hangisinde boş bırakılan yere yay ayraç içinde verilen ifade getirilemez?

- A) Güneş doğduğunda her şey güzeldi. ---- birkaç saat sonra bulutlar gökyüzünü kapladı. Birden yağmur yağmaya başladı. (Ama)
- B) Dengeli beslenme hem fiziksel hem de zihinsel performansımızı artırır. ---- günümüzde bu gerçeğin pek farkında değiliz. (Son olarak)
- C) Eski bir kitapçıya girdiğinde aradığını hemen bulurdu. ---- bu sefer almak istediği kitabı bir türlü bulamıyordu. Kitapçıdan yardım istedi. (Oysaki)
- D) İyi bir dost, yalnızca mutlu anlarda değil, zor zamanlarda da yanımızda olan kişidir. ---- dostluk, hayatın her anında hissedilir. (Başka bir deyişle)

7.

Dünya üzerinde birçok farklı kültür vardır. Her kültür, yüzyıllardır kendine özgü gelenekler ve âdetlerle şekillenmiştir. ---- bazı gelenekler zamanla yerini modern alışkanlıklara bıraktı. ---- yeni nesil eskilerin tutuculuğuna uymadı. Bu durum yaşlı kesimde geleneklerin kaybolmasına yol açabileceği endişesi uyandırmasına rağmen bazı gelenekler şekil değiştirerek günümüze kadar ulaşabildi. ---- birçok insan, geçmişin izlerini bugün de yaşatmaya devam ediyor.

Bu metinde boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) İlk olarak - Ancak - Oysaki
- B) Ancak - Bir başka deyişle - Sonuç olarak
- C) Özellikle - Ne var ki - Buna rağmen
- D) Çünkü - Ancak - Hatta

8. Dünyada hiçbir dost, insana kitaptan daha yakın değildir. Sıkıntımızı unutmak, donuk hayatımıza zerre kadar renk katmak, biraz ışık vermek, daracık dün-

yamızda bulamadığımız şeyleri yaşamak için tek

çaremiz kitaplara sarılmaktır. Bırakınız ıssız bir adaya gitmeyi, herhangi bir yolculuğa çıkarken bile hangi okuyazar, yanına roman, şiir kitabı almayı düşünmez? Yolculukta, çoğu zaman olduğu gibi

çevremize bakıp dalmaktan, yanımıza aldığımız kitapları okuyamayacağımızı bilsek bile, onları yine de el altında bulundurmak isteriz. Çünkü onların can

yoldaşı olduğunu biliriz.

Bu metindeki numaralanmış ifadelerden hangisi geçiş ve bağlantı unsurudur?

- A) I B) II C) III D) IV

9. Yeryüzünde yüzden fazla farklı çam türü bulunur. Özellikle karaçam, sarıçam, fıstıkçamı ve ladin en yaygın olanlardır. Bu ağaçlar, iklim koşullarına göre farklı özellikler gösterir. Örneğin, bazı çam türleri 30 metreye kadar boylanabilirken bazıları daha kısa kalır. Bir başka deyişle çamların büyüklükleri türlerine bağlı olarak değişir. Ancak hepsi de dayanıklı ve uzun ömürlü ağaçlardır. Çam ağaçları, hem orman ekosistemleri hem de ticari amaçlar için büyük öneme sahiptir.

Bu metindeki altı çizili ifadelerle ilgili sırasıyla aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Açıklayıcıdır. - Düşüncenin yönünü değiştirir.
- B) Açıklayıcıdır. - Önem belirtir.
- C) Sonuç bildirir. - Düşüncenin yönünü değiştirir.
- D) Öncelik belirtir. - Sonuç bildirir.

METNİN BÖLÜMLERİ

Sohbet, deneme, makale, fıkra gibi düşünce yazıları giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşur.

Giriş Bölümü

Metnin başlangıç bölümüdür. Giriş bölümü, metnin ana konusunu ve amacını tanıtır. Genellikle kısa ve öz olur. Giriş cümlesi bağımsız bir cümledir, “**dolayısıyla, böylece, bunun gibi, fakat, çünkü, kısacası...**” gibi daha önce yazılanlara göndermede bulunan ifadelerle başlamaz.

- Giriş bölümünde düşünceyi geliştirme yollarından tanımlama kullanılabilir.

Örnek:

Kitap okumak, bireylerin bilgi dağarcığını genişletir ve hayal gücünü geliştirir. Bu yazıda, kitap okumanın bireyler üzerindeki olumlu etkilerini inceleyeceğiz.

Gelişme Bölümü

Bu bölüm, metnin en uzun kısmıdır ve konunun farklı açılardan değerlendirildiği bölümdür. Ana fikri destekleyen örnekler, kanıtlar ve açıklamalar sunulur. Gelişme bölümünde konu, benzetme, karşılaştırma, örneklendirme gibi düşünceyi geliştirme yolları ve geçiş ve bağlantı ifadeleri kullanılarak daha açıklayıcı ve anlaşılır hâle getirilir.

Örnek:

Okuma alışkanlığı olan kişiler, yazılı ve sözlü iletişimde daha başarılıdır. Kitap okuyan bireyler, daha geniş bir kelime dağarcığına sahip olur ve düşüncelerini daha etkili bir şekilde ifade edebilirler. Ayrıca okuma stresi azaltır ve zihni dinlendirir.

Sıra Sende 5

Metnin giriş cümlesi açıklanmaya uygun olmalıdır. Cümlede kendisinden önce gelen cümlenin devamı olduğunu gösteren ifadelerle yer verilmemelidir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi giriş cümlesi olabilir?

- A) Sözlerinin etkisini de ölçmek ister gibi tek tek yüzümüze baktı.
- B) Beslenmemizde protein ve karbonhidrat dengesini sağlamalıyız.
- C) Bundan dolayı çocuklara sorumluluk alacakları bazı işler verilmelidir.
- D) Konuşmak istemediğiniz bir konu olursa bu yöntemi uygulayın.

Sıra Sende 6

Paragrafın giriş kısmında verilmiş olan düşüncenin açıklanmış olduğu kısma “gelişme bölümü” denir.

Buna göre,

- I. Dil insanlar arasında iletişimi sağlar.
- II. Yaşayan bu dillerin büyük bölümü Afrika kıtasındadır.
- III. Dil ailelerine bu nedenle dil ağacı da denir.
- IV. Sonuçta dilimizi korumak hepimizin görevidir.

cümlelerinden hangileri bir metnin gelişme bölümünde olmaya en uygundur?

- A) I ve II
- B) I ve IV
- C) II ve III
- D) III ve IV

Sonuç Bölümü

Bu bölüm, metnin kapanış kısmıdır. Sonuç bölümünde, konu özetlenir ve ana fikir tekrar vurgulanır. Ayrıca, okuyucuya düşünme veya eyleme geçme çağrısı yapılabilir.

Örnek:

Sonuç olarak düzenli kitap okumak, sadece kişisel gelişime katkı sağlamakla kalmaz, aynı zamanda ruhsal sağlığı da destekler. Bu nedenle herkesin günlük yaşamında kitaplara yer vermesi önemlidir.

Ulti Not

Sonuç bölümünde kısaca, özetle, sonuç olarak gibi özetleyici ifadeler kullanılır. Bu bölüm de giriş bölümü gibi kısa ve özdür.

Öykü, masal, fabl gibi olaya dayalı türler serim, düğüm ve çözüm bölümlerinden oluşur.

Serim Bölümü

Serim bölümü, hikâyenin başlangıç kısmıdır ve okuyucuya kahramanlar ve olayların geçtiği dünya tanıtılır.

Örnek:

Deniz bir sahil kasabasında yaşıyordu. Kasabada hayat her zamanki gibi akıyordu. Derken kasabanın dışında, ormanın derinliklerinde gizemli bir mağara keşfedildi. Deniz ve arkadaşları, bu gizemi çözmek için kolları sıvadı.

Düğüm Bölümü

Düğüm bölümünde hareket başlar. Kahramanın ya da kahramanların karşılaştığı ana sorunlar veya engeller anlatılır. Sorun karmaşık hâle getirilir ve merak unsuru oluşturulur. Kahramanların olaylar karşısındaki tepkileri anlatılır.

Örnek:

Deniz ve arkadaşları sonunda mağaranın girişine ulaşmışlardı ki yerin altından gelen garip sesler duymaya başladılar. Mağaranın derinliklerinde büyük bir gölet vardı. Göletin yüzeyinde hafifçe titreşen ışık huzmeleri çocukları daha da meraklandırmıştı.

Çözüm Bölümü

Hikâyenin son kısmıdır ve ana çatışmanın çözüldüğü, hikâyenin sona erdiği yerdir. Verilmek istenen ders ya açıkça belirtilir ya da hikâyenin tamamına yayılarak okuyucuya sezdirilir.

Örnek:

Deniz ve arkadaşları bir köşede parlayan küçük bir sandık buldular. Bu keşifle kasabanın tarihi değişmişti âdetâ. Bu macera ile Deniz ve arkadaşları keşfetmenin ve birlikte çalışmanın önemini anlamıştı.

Sıra Sende 7

- I. İş arkadaşı, Kemal'i sahildeki kafelerden birinde gazetesini okurken görünce selam vermek için yanına gitti.
- II. Akşama kadar oturmuşlar, yürüyüş yalan olsa da Selim çok güzel bir pazar geçirmişti.
- III. Havanın güneşli olduğunu gören Selim, deniz kenarında yürüyüş yapmaya karar verdi.
- IV. Kemal'in ısrarına dayanamayan Selim, bir çay da ben içeyim o zaman, diyerek oturdu.

Numaralanmış cümleler için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümle, düğüm bölümüne aittir.
- B) II. cümle, metnin çözüm cümlesidir.
- C) III. cümle, serim bölümünden alınmıştır.
- D) IV. cümle, serim bölümünün parçasıdır.

Etkinlik 5

Aşağıdaki metinlerin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini cümle numaralarına göre belirtiniz.

- a. (I) Çalışmak insan için çok faydalı bir eylemdir. (II) İnsanın hem zihnini hem bedenini geliştirir. (III) Atalarımız “İşleyen demir pas tutmaz.” diyerek çalışmanın önemini vurgulamışlardır. (IV) Fakat günümüzde kimse çalışmaya hevesli değil. (V) Çoğu kişi çıkarıcı veya çalışmadan kazanmak peşinde. (VI) Öğrenciler, memurlar, işçiler vb. birçok kişi çalışmadan bazı şeyler elde etmeye kalkıyor. (VII) İşte, günümüzdeki durum bu. (VIII) Aslında çalışmak insana değer katar. (IX) Dök-tüğün alın terinin, verdiği emeğin karşılığını almak insan için çok gurur verici.

Giriş:

Gelişme:

Sonuç:

- b. (I) Hayat bir şenliktir. (II) En karanlık anlarda bile bunu akılda taze tutmak gerekir. (III) Çünkü hiçbir şeyin tadı alınan bir nefesten daha lezzetli olamaz. (IV) Suya kanmanın keyfini, yollara düşmenin, kartpostallara layık manzaralara karşı yayılmanın neşesini, ruhumuzun içinde bir yerlerde titreşen müziğin verdiği mutluluğun yerini hiçbir şey doldura-maz. (V) Gün doğumları ve gün batımları, dişsiz bebek gülüşleri, geceyi ağartan ay aydınlıkları, dalga sesleri, kuş he-yecanları, kitap sayfaları, gol sevinçleri, haklı bir kavganın tarafı olmanın vicdan rahatlığı yalnızca hayat varsa vardır. (VI) Hayat bize bunları ve daha milyonlarcasını sunar. (VII) Ağlayarak gözümüzü açtığımız hayat acılarla doludur kuş-kusuz ama hiçbir şey hayatta olmamaktan daha kötü değildir. (VIII) Şairin dediği gibi: “Başımıza gelen bütün bu şeyler dünyada olmamaktan daha iyi.”

Giriş:

Gelişme:

Sonuç:

Etkinlik 6

Aşağıdaki cümlelerin metnin hangi bölümünde geçebileceğini işaretleyiniz.

Cümleler	Giriş	Gelişme	Sonuç
a. Hayvan hakları, dünyada her geçen gün daha fazla konuşulmaktadır.			
b. Bu gelişmeler ışığında, eğitim sisteminde yapılacak iyileştirmeler toplumların daha iyi bir geleceğe sahip olmasını sağlayacaktır.			
c. Özetle sanatın ve kültürün desteklenmesi, toplumun gelişmişlik düzeyini artıracaktır.			
ç. Son yıllarda özellikle gençler arasında girişimcilik büyük bir ilgi görmektedir.			
d. Her bireyin bu faktörleri dikkate alması, daha uzun ve sağlıklı bir yaşam sürmesini sağlar.			
e. Sonuç olarak spor sadece fiziksel değil aynı zamanda ruhsal sağlık açısından da büyük önem taşımaktadır.			

Etkinlik 7

Aşağıda bir metnin serim ve düğüm bölümleri verilmiştir.

Annesi, Elif'e bir kolye hediye etmişti. Elif, kolyenin ailesinin geçmişine dair önemli bir sırrı taşıdığına inanıyordu. Annesi, kolyenin ailede nesilden nesile aktarılan değerli bir yadigar olduğunu ve geçmişte yaşanan önemli olayları simgelediğini anlatmıştı. Kolyenin ilk sahibi Elif'in büyükannesi idi. Selanik'ten İzmir'e göç ettikleri yıllara denk gelen gençliğinde, zor zamanlarda ona güç veren bir hatıra olarak saklamıştı.

Bir gün Elif uzun süredir takmadığı kolyenin kaybolduğunu fark etti. Arkadaşlarına da durumu anlatınca kısa bir araştırma sonunda kolyenin kasabanın antika dükkânının vitrininde sergilendiğini öğrendi. Ertesi gün cesaretini toplayarak dükkân sahibine kolyenin ailesine ait olduğunu, kaybolduğunu söyledi.

Bu metnin çözüm bölümü aşağıdakilerden hangisi olabilir? İşaretleyiniz.

a. Antikacı, Elif'in dürüstlüğüne değer vererek kolyeyi aldığı fiyata geri vermeyi kabul etti. Elif, kolyeyi alıp annesine teslim ettiğinde kolyenin manevi değeri hakkında annesiyle uzun bir konuşma yaptılar.

b. Antikacı kolyeyi bir önceki gün şehir dışından gelen bir dostuna hediye ettiğini söyledi. Elif, dükkândan kolyeyi geri alamadığı için üzgün ama hediye edilen kişinin adresini aldığı için umutlu çıktı.

c. Antikacı o anda çok meşguldü ve Elif'e biraz beklemesi gerektiğini söyledi. Elif beklerken hep geçmiş günleri düşünüyordu. Bu kolye ne zorluklara şahitlik etmişti.

Etkinlik 8

Aşağıda harflerle gösterilen metinleri serim, düğüm ve çözüm şeklinde sıralayarak oluşan kelimeyi altına yazınız.

K

Mert, küçük bir kasabada yaşayan, satranç oynamayı çok seven bir çocuktur. Her gün okuldan sonra, kasabanın eski kahvesinde yaşlılarla satranç oynar, onları zekice hamlelerle şaşırtırdı.

L

Ancak Mert, soğukkanlılıkla her hamleyi hesapladı ve şampiyonun yaptığı hatalı hamleyi fark etti. Şampiyon, birkaç hamle sonra da önemli bir taşını kaybetti. Mert, fırsatı değerlendirip şampiyonu mat etti. O günden sonra Mert kasabanın satranç ustası olarak tanındı.

i

O gün kasabanın kurtuluş günü etkinlikleri dâhilinde kasabaya ünlü bir satranç şampiyonu geldi. Mert de şampiyonla oynamak için cesaretini topladı. Şampiyon, Mert'e küçümseyerek gülümsedi ve "Bir çocukla mı oynayacağım?" dedi. Oyun başladığında şampiyon hızla hamle yaparak Mert'i köşeye sıkıştırdı.

1. Aşağıdaki cümlelerden hangisi bir hikâyenin çözüm bölümünden alınmış olamaz?

- A) Böylece yaptığı yanlış anlaşılmalı ve ablasından özür diledi.
- B) Can, evin tek çocuğuydu ve mahallerinde oynayabileceği kimse yoktu.
- C) Sonuç olarak sokakların bu saatte böyle canlı olduğuna sevindi.
- D) Bundan böyle trafik kurallarına çok dikkat etmeye karar verdi.

2. Çözüm bölümünde özetleyici ifadeler yer alır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bir metnin çözüm bölümüne ait olamaz?

- A) Hâlbuki arabaya binince ben şimdi ne yaşadım, diye kendi kendine sormuştu.
- B) Sonunda ben de yaptıklarımın bedelini mutlaka ödeyeceğimi anlamış oldum.
- C) Böylece Behçet Naci Bey, hayatının geri kalanını bu şehirde geçirmeye karar verdi.
- D) Kitabı kapatıp torununun yüzüne şefkatle baktı. "Sonuçta en büyük hediye güzel bir aileymiş, değil mi?" dedi.

3. Aşağıdakilerden hangisi bir metnin giriş bölümünden alınmış olamaz?

- A) Karar verirken bunların yanı sıra duygularını da göz önünde bulundur.
- B) İnsan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütününe bilgi denir.
- C) Gerçek bir dostla edilen sohbetin tadı çoğu zaman hiçbir şeyde yoktur.
- D) Günde iki litre su tüketmek organlarımızın sağlıklı çalışmasını sağlar.

- 4. I. Neticede semboller, bireye ait olma duygusu vererek millet olma şuurunu kazandırdığı için önemlidir.
- II. Zaman içerisinde toplumun ihtiyacına göre değişiklikler gösterebilir.
- III. Semboller, toplumların genetik kodlarıdır.
- IV. Bu kodlar nesilden nesle aktarılır.

Numaralanmış cümlelerin metnin bölümleri ile doğru eşleştirilmiş hâli aşağıdakilerden hangisidir?

	Giriş	Gelişme	Sonuç
A)	III	II, IV	I
B)	II	III, IV	I
C)	III	I, II	IV
D)	I	III, IV	II

5.

Gelişme kısmında geniş bir şekilde işlenmiş olan düşüncelerin sonuca bağlanmış olduğu kısım sonuç bölümüdür.

Buna göre aşağıdaki cümlelerden hangisi sonuç bölümünden alınmış olamaz?

- A) Şunu anladım ki teknoloji ile aramıza mesafe koymalıyız.
- B) Kısacası ders başarısı hayat başarısının altın anahtarı değildir.
- C) Sonuçta toplum, aile denen birliğin üzerinde yükselir.
- D) Eski Türklerde "hayat ağacı" sonsuzluğun simgesidir.

6.

(I) Babaannem yetmiş yaşında ama her gün yürüyüş yapıp sağlıklı beslendiği için yaşına göre oldukça dinç bir kadındır. (II) Bir gün otobüste otururken babaannemin başına yaşlıca bir kadın dikilir. (III) Babaannem, hasta gibi görünen yaşlı kadına kimse yer vermeyince kalkıp yer verir. (IV) Birkaç dakika sonra kadının yanı boşalır ve babaannem kadının yanına oturur, konuşmaya başlarlar. (V) Laf lafı açar, babaannem kadının yaşını öğrenir, meğer yer verdiği kadın ondan üç yaş küçükmüş. (VI) Önce şaşırmış babaannem, sonra kendine böyle iyi baktığı için gururlanmış ve sonuçta bedenimiz bize yıllarca lazım, onu hor kullanmamak gerekiyor, diye düşünmüş.

Numaralanmış cümleler aşağıdakilerin hangisinde doğru bölümlerde gösterilmiştir?

	Serim	Düğüm	Çözüm
A)	I, II	III, IV	V, VI
B)	I	II, III, IV, V	VI
C)	I	II, III, IV	V, VI
D)	I, II, III	IV, V	VI

7.

- I. Televizyon ve radyo çağının aksine insanlar dijital medya ile alınan bilgiye anında tepki verebilme şansına erişmiştir, iletişimin ve etkileşimin kesintisiz olması reklam anlayışına yeni bir boyut kazandırmıştır.
- II. Sonuç olarak bu yeni reklam anlayışına biz de sektörün çalışanları olarak ayak uydurmaliyiz.
- III. Yeni nesil reklamcılık dijital olarak tasarlanarak dijital platformlarda yayımlanan her türlü reklam, haber, tanıtım ve iletişimin ortak adıdır.

Numaralanmış cümlelerin giriş, gelişme, sonuç şeklinde sıralanmış hâli aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) I - III - II B) I - II - III C) III - I - II D) III - II - I

8.

Aşağıda farklı metinlerden alınmış cümleler verilmiştir.

- I. Suna, böylece yeni arkadaşının hangi konularda hassas olduğunu anlamış oldu.
- II. Sakin bir gölde, kendi hâllerinde yaşayıp giden bir ördek ailesi varmış.
- III. O da bahçede neşeyle oynayan arkadaşlarının arasına katılmak istiyordu.
- IV. Beklediğim fırsat sonunda ayağıma geldi, diyerek Hakan'a yöneldi.

Bu cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümle, çözüm bölümünden alınmıştır. B) II. cümle, serim bölümünden alınmıştır.
C) III. cümle, düğüm bölümünden alınmıştır. D) IV. cümle, sonuç bölümünden alınmıştır.

METİNDE ANLAM AKIŞI

Düşüncenin Akışını Bozan Cümle

Bir metindeki cümleler, yapı ve anlam bakımından birbiriyle uyumlu olmalıdır. Anlamca ilgisiz cümlelerin birbirini izlediği bir metinde savunulan bir düşünce veya açıklanan bir konu okura ulaşmaz.

Örnek:

(I) Teknolojinin getirdiği kolaylıklar, bazı temel insani değerlerin göz ardı edilmesine neden olabiliyor. (II) Örneğin, teknolojinin neden olduğu uzaklık; empati ve anlayış gibi insani değerleri zayıflatabilir. (III) İnternet ortamında yapılan tartışmalar, yüz yüze iletişimdeki saygı ve nezaketten yoksun olabiliyor. (IV) Tıbbi alandaki yenilikler de birçok hastalığın tedavisinde kullanılabilir.

Bu metinde teknolojinin insani değerler açısından olumsuz etkileri anlatılırken IV. cümlede tıbbi açıdan katkısına geçilmiş ve anlam akışı bozulmuştur.

Metni İki Parçaya Ayırma

Her metin bir konu üzerine yazılır. Konunun farklı bir yönü ele alınacağı zaman yeni bir paragraf başlatmak gerekir. Bir metin, iki parçaya ayrılmak istendiğinde farklı bir konuya geçilen veya konunun farklı bir yönü işlenen bölüm belirlenmelidir.

Örnek:

(I) “Değnek Adam” kitabında yazar çocuklara bir mesaj veriyor. (II) Onlara doğa ve aile sevgisini aşılamak istiyor. (III) Bu yönüyle eğitici bir kitap. (IV) Kitap Değnek Adam’ın bir sabah hava almak için dışarı çıkmasıyla başlıyor.

Bu metinde ilk üç cümlede kitabın yazılış amacından bahsediyor IV. cümlede ise içeriğinden bahsedilmeye başlanıyor. Bu yüzden bu metin IV. cümleden itibaren iki paragrafa ayrılabilir.

Sıra Sende 8

(I) Eski Yunan’da ilk asansör denilebilecek düzenekler, bir tambur etrafına sarılı halatların insan ya da hayvan gücü kullanılarak çekilmesiyle yukarı doğru hareket ettiriliyordu. (II) Pek de güvenli olmayan bu düzenekler uzun yıllar yük taşımak için kullanıldı. (III) 1750’li yıllarda asansörleri hareket ettirmek için insan ya da hayvan gücü yerine buhar gücü kullanılmaya başlandı. (IV) Buharla çalışan ilk asansörle ABD’deki Hudson Nehri’nden buz kalıpları çıkarıldı.

Bu metin iki parçaya ayrılmak istense ikinci paragraf numaralanmış cümlelerden hangisiyle başlar?

- A) I B) II C) III D) IV

Sıra Sende 9

(I) Hoca Ahmet Yesevi’nin şiirlerine “hikmet”, bu şiirlerin toplandığı kitaba ise *Divan-ı Hikmet* adı verilir. (II) *Divan-ı Hikmet*’teki şiirlerin hepsi Ahmet Yesevi’ye ait değildir. (III) Ahmet Yesevi, İslamiyet’in Türkler arasında yayılmasını sağlayan Türk ulularından biridir. (IV) *Divan-ı Hikmet*; öğretici yönü ağır basan, halka birlik ve beraberlik hissi aşılayan şiirlerden oluşur.

Bu metinde numaralanmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV

Metin Oluşturma

Karışık olarak verilen cümlelerden anlamlı bir metin oluşturulması istendiğinde cümlelerdeki geçiş ve bağlantı ifadelerine, cümleleri birbirine bağlayan “bu, o” gibi ifadelere dikkat edilmelidir.

Örnek:

- I. Bir resim, bir şarkı ya da bir film; izleyicinin ruhuna dokunabilir ve ona farklı bir bakış açısı kazandırabilir.
- II. Sanatın en önemli özelliklerinden biri, bireyler arasında duygusal bağlar kurabilmesidir.
- III. Özellikle zor zamanlarda, sanatın iyileştirici gücü devreye girer, insanların umutlarını yeşertir.
- IV. Sanat, duyguları ifade etmenin yanı sıra, insanlara ilham verir ve yaratıcılığı teşvik eder.

► Bu cümleler II – IV – I – III şeklinde sıralanırsa anlamlı bir metin ortaya çıkar.

Metin Tamamlama

Bir metnin başında, ortasında veya sonunda boş yerler bırakılır ve bu boş yerlere getirilebilecek uygun cümleler sorulur. Bu tür sorularda metnin anlam ve yapı özellikleri dikkatle incelenmelidir.

Örnek:

Yarışmacılar arasında kıyasıya bir mücadele başladı. ---- Bu kişi geçen yılın şampiyonu İdil. Yarışmanın sonucunu herkes merak ediyor. Şampiyon olmaya en yakın sporcu ise Mert.

► Bu metinde boş bırakılan yerde bir kişiden söz edilmelidir. “Gözler 21 numaralı yarışmacıda.” ifadesi getirilebilir.

Sıra Sende 10

----. Çünkü yaşlılar, hayatları boyunca edindikleri bilgi, deneyim ve hikâyelerle toplumun hafızasını oluştururlar. Onlara saygı göstermek, aslında geçmişimize, kültürümüze ve değerlerimize duyulan bir saygının ifadesidir. Yaşlı bireylerin sözlerini kesmeden dinlemek, onların deneyimlerinden ve öğütlerinden faydalanmanın yanı sıra, onlara değer verildiğini hissettirmek açısından da önemlidir. Dinlemek, empati kurmanın ve anlayış geliştirmenin bir yoludur.

Bu metnin başına düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

- A) Yaşlıların fiziksel ve duygusal ihtiyaçları gençlerden farklıdır
- B) Yaşlılara saygı göstermek, toplumdan topluma değişen bir değer yansımasıdır
- C) Yaşlılara saygı toplumun bütünlüğünü ve dayanışmasını güçlendirir
- D) Saygı, evrensel insanlık değerlerinin önemli bir parçasıdır

Sıra Sende 11

- I. Bisiklet sürmeye ilk olarak bisiklete rahatça oturarak başlayın.
- II. Yavaşça pedallara baskı uygulayarak bisikleti hareket ettirin.
- III. Pedallara ayaklarınızı yerleştirdikten sonra ellerinizle gidonu sıkıca tutun.
- IV. İlk başta dengede durmak zor olabilir ancak hızlandıkça daha kolay olacaktır.
- V. Ayrıca dengenizi sağlamak için biraz ileri geri sallanabilirsiniz.

Numaralanmış cümlelerle anlamlı bir metin oluşturulmak istense doğru sıralama aşağıdakilerden hangisi olur?

A) IV – I – III – II – V	B) I – III – II – IV – V
C) IV – II – I – III – V	D) I – III – IV – II – V

Etkinlik 9

Aşağıdaki metinlerde düşüncenin akışını bozan cümleyi belirtiniz.

a.

(I) Kediler çeşitli yollarla iletişim kurar. (II) Sesli iletişimde miyavlama, mırlama, hırlama ve tıslama kullanır. (III) Bedensel iletişimde kuyruk, kulak ve göz hareketleri önemli rol oynar. (IV) Kediler ayrıca feromonlarla kokusal iletişim sağlar ve sürtünme veya yalama gibi davranışlarla mesajlar iletir. (V) Tam olarak bilinmese de evcil kedilerin kökeni 9.500 yıl öncesine kadar gider.

.....

b.

(I) Yabancı dilde kitap okumak, dilin yapısı ve kelime dağarcığı hakkında derinlemesine bilgi edinmemizi sağlar. (II) Kitaplar dilin doğal akışını, farklı anlatım biçimlerini ve kültürel ifadeleri içerir, bu da dil becerilerini geliştirmek için harika bir fırsattır. (III) Elbette farklı türdeki kitaplar da kelime dağarcığımızı geliştirmek için son derece etkilidir. (IV) Yabancı dilde okuduğumuz bir kitaptaki her sözcüğün anlamını bilemeyiz ama bağlamdan hareketle sözcüklerin anlamlarını tahmin etmek dil öğrenmekte bize oldukça fayda sağlar.

.....

c.

(I) Güz mevsimi, doğanın bir nevi yenilenme ve dinlenme sürecidir. (II) Hava yavaş yavaş serinlemeye başlar ve ağaçların yaprakları canlı renklere bürünür. (III) Her yere sarı, turuncu ve kırmızı tonları hâkim olur. (IV) İnsanlar kazaklarını, ceketlerini çıkarır ve sıcak içecekler ön plana çıkar. (V) Tatlı bir esintiyle yağmurlar da artar ve bu, toprağın beslenmesine yardımcı olur.

.....

Etkinlik 10

Aşağıdaki metinler iki paragrafa ayrılmak istense ikinci paragrafın kaç numaralı cümle ile başlayacağını belirtiniz.

a.

(I) Yüzyılın başında özellikle Avrupalı devletlerin ders kitaplarında Türklerle ilgili oldukça olumsuz görüş ve düşünceler yer almaktaydı. (II) Türkler, bu devletlerce barbar ve istilacı olarak nitelendiriliyordu. (III) Mustafa Kemal Atatürk, Türklerin şanlı mazisini araştırmının elzem olduğunu düşünmekteydi. (IV) İşte, bu maksatla Atatürk'ün direktifleri ile Türk Tarih Kurumu kuruldu.

.....

b.

(I) İş için yaptığımız telefon görüşmelerinde kullandığımız hitap sözcüklerine dikkat etmemiz gerekir. (II) Telefona "Alo" diyerek bakmak profesyonel iş yaşamında uygun karşılanmaz. (III) Bunun yanı sıra "efendim" veya "buyurun" ifadeleri de pek nazik bir söylem olarak kabul görmez. (IV) Bunların yerine kendinizi tanıtarak telefon görüşmesine başlayabiliriz. (V) Günlük yaşantımızda herhangi bir yakınlığımızın olmadığı ya da bizden üst pozisyondaki kişilere "sen" diye hitap edemeyiz. (VI) Kan bağı olmayan veya yaşça bizden büyük olanlara "siz" diye hitap etmeliyiz.

.....